

KAROLÍNSKE MINCE ZO SLOVENSKA A ICH VÝZNAM

JÁN HUNKA

Keywords: Slovakia, Middle Ages, 9.-10. Cty, carolingian denarius and halfdenarius Coins, connections with milieu of greatmoravian and oldhungarian culture.

Abstract: Carolingian coins from Slovakia and their significance. The study is focused on a comparison between West European silver coins from the 9th and 10th centuries, discovered on the territory of present-day Slovakia. To this day more than 40 specimens of these coins were found. They represent a special sort of evidence on the social situation in what is now Southwest Slovakia at the turn between the 9th and 10th centuries. Eight coins can be associated with rulers of the Frankish Empire – in value of denarius and half-denarius, which were minted according to the minting standard set down by Charlemagne in the late 8th century. That is why they have been considered Carolingian. The author of the study offers an overview of opinions of multiple numismatists on these coins. He also discusses the question of possible economic influence of Carolingian coinage on the economy of Great Moravia.

Výnimočný fond z nálezov stredovekých mincí na Slovensku tvoria rôzne strieborné platidlá z oblasti západnej Európy, ktoré sú väčšinou datované do záveru 9. až prvej polovice 10. storočia. Časť z nich sú aj razby vládcov Franskej ríše, tzv. široké karolínske denáre a poldenáre. V svojej dobe tvorili základ západoeurópskeho mincovníctva. Obiehali najmä v teritóriu Franskej ríše. Najvýchodnejšou hranicou ich výskytu je areál dnešných Čiech, Moravy a Rakúska. Aj k nám sa dostalo niekoľko desiatok karolínskych a iných súdobých mincí, väčšinou počas výbojov družín Starých Maďarov v Nemecku, severnom Taliansku a Francúzsku. Predpokladá sa, že ich ekonomický vplyv na vtedajšie hospodárske pomery na Slovensku bol ale malý, lebo Starí Maďari neuznávali ich peňažnú funkciu. Boli pre nich len kusom striebra, v lepšom prípade reprezentujúcim sociálne a spoločenské postavenie človeka, ktorý ich vlastnil. Počas posledných 50-tich rokov sa vďaka archeologickým výskumom staromaďarských pohrebísk a ako ojedinelé nálezy získalo minimálne 10 karolínskych a vyše 30 iných mincí z 9.-10. storočia. Tým sa podstatne rozšíril ich fond. Preto je nutné ich nanovo interpretovať.

Mincovníctvo Franskej ríše

Koniec Západorímskej ríše v roku 476 priniesol zánik základných hospodárskych vzťahov medzi jednotlivými oblasťami západnej Európy. Ako je známe, poznatky o správe štátu a o jeho ekonomike využívané po niekoľko storočí v Západorímskej ríši sa preniesli do Byzancie. Tu v rôznych obmenách pretrvávali až do jej dobytia Turkami v roku 1453. Peňažné a obchodné vzťahy sa preto v západnej Európe obnovovali veľmi pomaly – až počas 5. – 6. storočia. Vtedy si predstavitelia najvyspelejších nových štátov¹ začali vyrábať vlastné peniaze. Tie slúžili nielen na ich osobnú reprezentáciu, tiež na obchodné účely. Najprv ich vyrábali Ostrogóti, Langobardi, Vizigóti, Burgundania a Vandali. V razbe samostatných mincí pokračovali merovejovskí vládcovia, počnúc Chlodovikom I. (486 - 511) a jeho synom Theodobertom I. (533 – 548). Produkcia zlatých a strieborných merovejovských mincí (triensy, denáre) pokračovala až do roku 751. Od roku 752 začala vyrábať vlastné mince viacerých typov aj Franská ríša. Prvé platidlá nechal raziť Pipin Krátky a Karolman I. (spolu vládli v rokoch 751 – 771). Na rozdiel od Merovejovcov, ktorí považovali za základ meny zlatý solidus (daný názov bol prebratý zo Západorímskej ríše). Vo Franskej ríši sa stal základnou menovou jednotkou strieborný denár. Systém denárov a poldenárov sa pretvoril najmä za vlády Karola Veľkého (768 – 814). Ten vydal v rokoch 790 – 794 nový mincový zákon. Z libry o váhe 408 g sa malo vyrobiť 240 ks 19 mm veľkých strieborných denárov, alebo 480 poldenárov. Denár mal 1,7 g, oboly 0,8 g. Pretože denáre a poldenáre obiehali na území celej ríše, dokázali zabezpečiť základné hospodárske vzťahy nielen v západnej, ale čiastočne aj v strednej Európe. Na svoje platidlá nechal Karol Veľký umiestniť hlavne kresťanské symboly – kríž a chrám. Prikázal však vyrobiť aj niekoľko emisií denárov, kde mal na averze aj svoj cisársky portrét a na reverze bol nápis KRISTIANA RELIGIO. Nové peniaze sa stali základom centralizovaného európskeho hospodárstva. Vo výrobe franských mincí sa pokračovalo až do čias vlády Karola III. Prostého (898 – 923), Arnulfa, Ludovíta Dieťaťa, Ludovíta Slepého, Raoula, Ludovíta IV. a V., Lothara, Konráda Pokojného (spolu 887 – 993).²

Karolínske mince a Slovensko

Od polovice 20. storočia sa denáre a poldenáre razené podľa karolínskej mincovej normy nachádzajú aj na území dnešného Slovenska. Napr. na lokalitách Čakajovce, Červeník, Malé Kosihy, Sereď I-II, Vojnice, Zemianska Olča. Najnovšie nálezy sú z Komjatíc a Levíc-Géni (obr. 1). Väčšinou sa získali pri realizácii archeologických výskumov staro-

¹ SEJBAL: 1997, 61 - 62.

² DEPEYROT: 2008; MORRISON – GRUNTHAL: 1967; SEJBAL: 1997, 63 - 65.

Obr. 1 Karolínske mince zo Slovenska. 1, 2: Komjatice; 3, 4: Levice - Géňa.
1,2: francúzsky denár Raoula Burgundského z rokov 923 - 936, 3,4: - provensálsky denár Ludovíta Slepého z rokov 901 - 905.

maďarských pohrebísk, kde tvorili jednu z príloh v hrobch významnejších bojovníkov.³ V prípade Veľkých Kostolian a Mostovej boli síce získané ako jednotlivé mince. Je ale možné predpokladať, že na mieste orbou rozrušených pohrebísk. Dnes poznáme už vyše 40 ks mincí objavených na priestore medzi Galantou, Trnavou, Nitrou, Komárnom a Novými Zámkami.

Treba však konštatovať, že iba časť z nich sa považuje za karolínske, teda za razby panovníkov vládnuccich v jednotlivých častiach Franskej ríše. Konkrétne sa jedná o týchto 8 mincí: a/ toulouský denár a obolus Eudesa z rokov 887 - 898 z Malých Kosíh; b/ poldenár alebo štvrtidenár viacerých vládcov panujúcich v rokoch 898 - 929 z Nitry-Martinského vrchu; c/ štrasburský denár Karola III. Prostého 898 - 923 zo Serede; d/ denár Ludovíta Slepého z rokov 901 - 905 z Levíc-Géne; e/ denár a dva oboly Raoula Burgundského z rokov 923 - 936 z Čakajoviec a Komjatíc. Väčšina z nich je prederavená v súvislosti s ich používaním Starými Maďarmi. Neprederavené sú iba mince z Komjatíc, Malých Kosíh a Nitry-Martinského vrchu. Teda by sa asi nemali spájať s predstaviteľmi staromaďarskej society.

Ostatné, nekarolínske denáre zo Slovenska sú platidlami rôznych vládcov Anglie, Francie, Talianska. Datované sú do pomerne dlhého časového úseku, do rokov 888 až 950. Pretože sa všetky našli v staromaďarských hrobch sú dvoj- až trojnásobne prederavené. V slovenských nálezoch majú jednoznačnú prevahu denáre troch kráľov: Huga z Provence, Lothara II. (26 ks) a Berengaria (3 ks). Boli vyrobené v milánskej a veronskej mincovni, tiež v Pavii. Výrazným spôsobom datovali hroby v Červeníku, Leviciach, Seredi, Vojniciach. Takéto mince sú najpočetnejšie zastúpené aj v celej Karpatskej kotline.⁴ Naznačujú čas vpádov staromaďarských bojovníkov do severného Talianska a tiež spoločenské postavenie mŕtveho, pri ktorom sa našli. Dobré korešpondujú s písomnými správami o čase ich útokov do tejto oblasti. Dokladajú aj tributum pacis pre staromaďarských náčelníkov.⁵ Popri nich sa v malej miere vyskytli aj mince iných vládcov. Z Anglicka je to výnimočný denár Eduarda st. z Wessexu (901 - 925) zo Seredi. Podobné mince sú známe len z Veľkej Británie. V západnej Európe sa nenašla žiadna. Treba predpokladať, že anglický denár sa asi obchodom, alebo pri inej príležitosti dostal do Francúzska a tam ho potom ukoristil niektorý zo staromaďarských bojovníkov. Z Francie sa na Slovensko dostali aj tri denáre Viliama z Auvergne (918 - 926) nájdené v Čakajovciach a Mostovej. Aj tieto sú zviazané so staromaďarskými bojovníkmi. Dobré dokladajú čas a miesta ich útokov. Podobné platidlá sú známe aj z ďalších hrobch v Karpatskej kotline.

Z ôsmich vyššie uvedených karolínskych mincí z nášho územia sú minimálne tri mimoriadne. Štrasburský denár Karola III. Prostého (898 - 923) zo Serede je jedinou takouto mincou zo Slovenska. A jednou z mála nemeckých mincí z Karpatskej kotliny. Aj viennsky denár Ludovíta Slepého z Levíc-Géni z r. 901 - 905 je jediným exemplárom tejto mince z Karpatskej kotliny. Hoci existuje viacero razidlových variant takýchto denárov, v rámci karolínskeho mincovníctva sú vzácné. Denár z Levíc-Géni poukazuje na pohyb staromaďarských bojovníkov v južnej Francii.

Najpozoruhodnejšou je ale pol až ¼-denár z Nitry-Martinského vrchu (má iba 0,321 g). Podľa B. Chropovského bol objavený v hrobe 209, ako obolus mŕtveho. Predstavuje teda najstaršiu mincu ukrytú počas uplatňovania tohto zvyku.⁶ Mal výrazne datovať čas výstavby staršieho chrámu postaveného pred vznikom Kostola sv. Martina. Daná situácia ale nebola podnes publikačne zhodnotená v úplnosti.⁷ Podľa E. Kolníkovéj je to razba jedného z Karolovcov: Lysého, Tlstého, Prostého, teda z rokov 840 - 923.⁸ Takéto mince razil najmä Karol III. Prostý (898 - 923). Dnes ich G. Depeyrot zaraďuje k mincovníctvu Karola III., Ludovíta IV. a Róberta I. (spolu 898 - 929).⁹

Dlho bol nápis Bledonis (legenda na reverze mince označujúca miesto razby) interpretovaný ako Blainville medzi Toulom a Štrasburgom. Dnes sa usudzuje, že je to lokalita Lons-le-Saulnier vo Francúzskej Jure. Podobných mincí sa zistilo iba 15 ks; 14 z nich sú denáre. Jediný poldenár je z Nitry. Väčšinou sú z francúzskych nálezísk, alebo z muzeálnych

³ TOČÍK: 1968; NEVIZÁNSKY: 1980; KOVÁCS: 1989.

⁴ KOVÁCS: 1989.

⁵ NEVIZÁNSKY - HUNKA: 2007, 248.

⁶ KOLNÍKOVÁ: 1967.

⁷ KOLNÍKOVÁ: 2002, 51 - 54.

⁸ KOLNÍKOVÁ: 1978, č. 131.

⁹ DEPEYROT: 2008, 263 - 264.

zbierok. Ich váha je o niečo menšia ako 1 g. Teda obolus by mal mať asi 0,5 g. Nitrianska minca je ale z celého súboru najľahšia, lebo má iba 0,321 g. Už koncom 60.-tych rokov 20. storočia sa zistilo, že ich datovanie je problematické.¹⁰ Denáre s totožným vyobrazením, len ľahšie, sú známe z tejto mincovne aj z obdobia okolo roku 1100. Sú to razby burgundských vládcov Henricha III., IV., V. (spolu 1037 - 1125). Keďže boli z kvalitného striebra, menovaní panovníci využívali popularitu karolínskych mincí s nápisom Bledonis medzi obyvateľstvom. Preto vyrábali ich menej kvalitné napodobeniny.¹¹

Z uvedených karolínskych mincí sú neprederavené iba 4 mince: z Komjatíc obolus Raoula Burgundského z rokov 923 - 936, z Malých Kosíh toulouský denár a obolus Eudesa z rokov 887 - 898, z Nitry-Martinského vrchu strieborná minca z rokov 898 - 929. Teda by sa nemali spájať s predstaviteľmi staromaďarskej society. G. Nevizánsky a O. Oždáni ale uvádzajú viaceré príklady, keď sa v typickom staromaďarskom hrobe našli v ústnej dutine, alebo pri zuboch zomrelého neprederavené mince.¹² Takéto nálezy sú považované za najstaršie mince, ktoré mali plniť funkciu obolu mŕtvych. Minimálne jedna minca z Malých Kosíh sa našla v ústach.¹³ Ako už bolo nadnesené vyššie, podľa B. Chropovského a E. Kolníkovej aj minca z Nitry.

Doterajšie interpretácie výskytu karolínskych mincí

Podľa J. Sejbala sa denáre Karolovcov dostávali do strednej Európy starou dunajskou cestou za Karola Veľkého (758 - 814), Karola Lysého (840 - 855) a Karola III. Prostého (898 - 923). Z Karnunta uvádza nález dvoch denárov Karola Veľkého: z Itzlingu pri Salzburgu a z Prahy-Šárky dva denáre Karola Lysého. Z Nitry mincu Karola Prostého z mincovne Bledonis. Spomenuté platidlá mali podporiť jeho teóriu, že Veľká Morava popri neprederavených prostriedkoch (železné sekerovité hrivny, plátno a i.) využívala platidlá Byzancie a Franskej ríše.¹⁴ Veľká Morava podľa neho organizovala svoj obchod na základe byzantského menového systému, ale za silného pôsobenia franských denárových mincí.

Ale z Moravy pochádzajú iba nekarolínske mince, napr. denáre Berengaria I. z Mikulčíc. Tie boli interpretované ako doklad stykov Veľkej Moravy so severným Talianskom. Konkrétne T. Kučerovská ich definuje ako doklady kontaktov s okolitým svetom, snáh niektorého z italských panovníkov nadviazať styky s mocnou Veľkou Moravou, svedectvo spojenectva proti Maďarom.¹⁵ Tieto mince boli interpretované aj ako doklad vojenskej prítomnosti Starých Maďarov vo veľkomoravskej sídliskovej štruktúre, napr. spoluúčasti slovanských bojovníkov na výbojoch Starých Maďarov,¹⁶ keď dobýjali jednotlivé mocenské centrá. Preto nabádajú k opatrnosti. Aj mince Huga, Lothara II. a Berengaria zo Slovenska poukazujú na fakt, že sú najmä z rokov 888 - 950. S prostredím Veľkej Moravy teda súvisia len okrajovo, alebo skôr vôbec.

Možnosti nových interpretácií západoeurópskych mincí z 9.-10. storočia

Ak sa majú dosiahnuť nové interpretácie uvedených mincí, bude nutné uskutočniť nasledujúce čiastkové analýzy:

- 1/ Treba zistiť presné časové zaradenie mince s legendou Bledonis (840 - 923, alebo 898 - 923, či okolo roku 1100).
- 2/ Je jednoznačné, že v nálezovom fonde mincí Huga, Lothara II. a Berengaria je viacero skupín platidiel uvedených panovníkov. Treba fond rozdeliť na menšie celky podľa miesta výroby jednotlivých typov mincí, podľa ich veľkosti a váhy, označenia mien vládcov či spoluvládov. Tým ich bude možné presnejšie datovať.
- 3/ V súvislosti s dosiahnutými výsledkami bude možné nastoliť novú interpretáciu funkcie týchto mincí v spoločenských vzťahoch a doby, kedy boli vyrobené.

V rámci fondu karolínskych mincí sa zdá, že všetky by mali byť spájané s aktivitami staromaďarských družín a ich náčelníkov. Aj prederavené, tiež neprederavené. V prípade mince z Nitry uvádza E. Kolníková¹⁷ tri nasledujúce interpretácie: a) že je to karolínska minca z prelomu 9. a 10. storočia, ktorá bola umiestnená do hrobu duchovnej osoby. Hrob sa nachádzal vo veľkomoravskom kostole; b) môže to byť karolínska minca, ktorá sa dostala do hrobu príslušníka staromaďarského etnika po tom, ako opanovali juhozápadné Slovensko; c) je to minca postkarolínska, razba burgundských vojvodov z čias okolo roku 1100. Bola daná do hrobu v apside románskeho kostola.

Autor príspevku sa domnieva, že na základe dnešného poznania nálezov karolínskych mincí nie je možné podporiť teóriu J. Sejbala o výraznejšom vplyve takýchto mincí na hospodárstvo Veľkej Moravy. Nie je vylúčené, že na územie spomenutého štátu sa z času na čas dostali jednotlivé exempláre karolínskych mincí. No nemohlo ich byť toľko, aby výraznejšie ovplyvnili chod vtedajšieho hospodárstva. Zatiaľ sa zdá, že všetky exempláre takýchto mincí sa na Slovensko dostali prostredníctvom Starých Maďarov.

Táto štúdia/článok vznikla s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-0269-07.

¹⁰ KOLNÍKOVÁ: 1968, 12 - 24.

¹¹ Bližšie článok Charles III (896-923) Immobilized coins from Lons-le-Saulnier na e-mailovej adrese (<http://home.eckerd.edu/~oberhot/lons.htm>).

¹² NEVIZÁNSKY - OŽDÁNI: 1999, 122.

¹³ HANULIAK: 1989, 204; HANULIAK: 1994, 62.

¹⁴ SEJBAL: 1989, 67 - 68; SEJBAL: 1997, 75.

¹⁵ KUČEROVSKÁ 1973, 13.

¹⁶ MĚŘÍNSKÝ: 1986, 31.

¹⁷ KOLNÍKOVÁ: 2002, 60.

Tab. 1 Prehľad nálezov západoeurópskych strieborných mincí z 9.-10. storočia zo Slovenska

Číslo	Nálezisko	Určenie mince	Literatúra
1.	Čakajovce, okr. Nitra	Francúzsko, Auvergne, Viliam II. (918 – 926), Brioude, denár – 1 ks; Raoul/Radulf Burgundský (923 – 936), Dijon, obolus – 1 ks; Chalon-sur-Saône, obolus – 1 ks	REJHOLCOVÁ – KOLNÍKOVÁ ¹⁸ 1985
2.	Červeník, okr. Trnava	Taliansko, Hugo a Lothar II. (931 – 950) Miláno, denár – 1 ks; Taliansko, Hugo a Lothar II. (931 – 950), Verona, denár – 2 ks; Taliansko, Lothar II. (945 – 950), Miláno, denár – 1 ks; Taliansko, Lothar II. (945 – 950), Verona, denár – 1 ks; neučiteľné zlomky – 2 ks	NEVIZÁNSKY ¹⁹ 1980
3.	Komjatice, okr. Nové Zámky	Francúzsko, Raoul Burgundský (923 – 936), Chartres, denár – 1 ks	NEVIZÁNSKY – OŽDÁNI ²⁰ 1999
4.	Levice-Géňa, okr. Levice	Taliansko, Hugo a Lothar II. (931 – 947), Pavia, denár – 2 ks; Taliansko, Hugo (926 – 931), Miláno, denár – 2 ks. Provence, Ludovít Slepý (901 – 905), Vienne, denár – 1 ks	NEVIZÁNSKY 2006 NEVIZÁNSKY – HUNKA ²¹ 2007
5.	Malé Kosihy, okr. Nové Zámky	Francúzsko, Toulouse, Eudes (887 – 898), Toulouse, denár – 1 ks; obolus – 1 ks	HANULIAK ²² 1989
6.	Mostová, okr. Galanta	Francúzsko, Auvergne, Viliam II. (918 – 926), Brioude, denár – 2 ks	HUNKA ²³ 2002
7.	Nitra – Martinský vrch	Franská ríša, Karol III., Ludovít IV., Róbert I. (898 – 929), Lons-le-Saulnier, štvrť- až poldenár – 1 ks. Podľa Roberts možno aj okolo roku 1100.	ROBERTS ²⁴ 1996; KOLNÍKOVÁ 2002; DEPEYROT 2008
8.	Sereď, okr. Galanta	Taliansko, Berengarius (888 – 915), Miláno, denár – 2 ks; Hugo (926 – 931), Miláno, denár – 9 ks; Lothar II. (945 – 950), Verona, denár – 1 ks; Karol III. Prostý (898 – 923), Strassburg, denár – 1 ks; Anglicko, Wessex, Eduard st. (901 – 925), denár – 1 ks	Nálezy 2, č. 7; NEVIZÁNSKY ²⁵ 1980
9.	Veľké Kostolany, okr. Trnava	Taliansko, Lothar II. (945 – 950), Verona, denár – 1 ks	Nálezy 2, ²⁶ č. 10
10.	Vojnice, okr. Komárno	Taliansko, Berengarius (888 – 915), Miláno, denár – 1 ks; Hugo (926 – 931), Miláno, denár – 4 ks; Lothar II. (945 – 950), Miláno, denár – 1 ks; Taliansko, Hugo a Lothar II. (931 – 947), Pavia, denár – 1 ks	Nálezy 2, č. 11; NEVIZÁNSKY ²⁷ 1980
11.	Zemianska Olča, okr. Komárno	Taliansko, Berengarius (888 – 915), Pavia, denár – 1 ks	Nálezy 2, ²⁸ č. 12

¹⁸ REJHOLCOVÁ – KOLNÍKOVÁ: 1985, 129 – 136.

¹⁹ NEVIZÁNSKY: 1980, 127.

²⁰ NEVIZÁNSKY – OŽDÁNI: 1999, 121 – 123.

²¹ NEVIZÁNSKY: 2006; NEVIZÁNSKY – HUNKA: 2007, 245 – 251.

²² HANULIAK: 1989, 203 – 204.

²³ HUNKA: 2002, 190 – 192.

²⁴ ROBERTS: 1996, č. 1726-1728; KOLNÍKOVÁ: 2002, 51 – 60; DEPEYROT: 2008, 263 – 264, č. 514C.

²⁵ NÁLEZY 2 – HLINKA – KRASKOVSKÁ – NOVÁK: 1968, č. 7; NEVIZÁNSKY: 1980, 127.

²⁶ NÁLEZY 2, č. 10.

²⁷ NÁLEZY 2, č. 11; NEVIZÁNSKY: 1980, 127.

²⁸ NÁLEZY 2, č. 12.

LITERATÚRA

- DEPEYROT, G. 2008: Le numéraire Carolingien Corpus des Monnaies. Wetteren.
- HANULIAK, M. 1989: Mince z pohrebiska z 10.-11. storočia v Malých Kosihách. *Slov. Num.* 10 (1989), s. 203–212.
- HANULIAK, M. 1994: Malé Kosihy. Pohrebisko z 10.-11. storočia. Nitra.
- HUNKA, J. 2002: Francúzska strieborná minca zo začiatku 10. stor. z Mostovej. *Slov. Num.* 16, s. 190–192.
- KOLNÍKOVÁ, E. 1967: Obolus mŕtvych vo včasnostredovekých hrobch na Slovensku. *Slov. Arch.* 15 (1967), 189 - 254.
- KOLNÍKOVÁ, E. 1968: Prvý nález karolínskej mince na Slovensku. *Num. Listy* 23, s. 12–24.
- KOLNÍKOVÁ, E. 1978: Nitra. In: HLINKA, J. – KRASKOVSKÁ, L. – KOLNÍKOVÁ, E. – NOVÁK, J.: *Nálezy mincí na Slovensku III.* Bratislava.
- KOLNÍKOVÁ, E. 2002: Streit um die historische Deutung der karolingischen Fundmünze aus Nitra (zum Problem der Aussagekraft der Einzelfunde). *Moneta Mediaevalis* (zost. R. Kiersnowski, S. K. Kuczyński, M. Męcłewska M. Mielczarek, B. Paszkiewicz). Warszawa, s. 51–60.
- KOVÁCS, L. 1989: *Münzen aus der ungarischen Landsnahmenzeit.* Budapest.
- KUČEROVSKÁ, T. 1973: Nálezy severoitalských mincí na veľkomoravskom hradišti „Valy“ u Mikulčic. *Moravské numismatické zprávy* 13, s. 10–15.
- MĚŘÍNSKÝ, Z. 1986: Morava v 10. století ve světle archeologických nálezů. *Pam. Arch.* 77, 18 – 80.
- MORRISON, K. F. – GRUNTHAL, H. 1967: *Carolingian Coinage.* New York.
- NÁLEZY 2: HLINKA, J. – KRASKOVSKÁ, L. – NOVÁK, J. 1968: Nálezy stredovekých a novovekých mincí na Slovensku. *Nálezy mincí na Slovensku II.* Bratislava.
- NEVIZÁNSKY, G. 1980: K významu a vypovedacej schopnosti mincí v staromaďarských hrobch. *Slov. Num.* 6, s. 121–130.
- NEVIZÁNSKY, G. 2006: Staromaďarské jazdecké pohrebisko v Leviciach-Géni. *Slov. Arch.* 54-2, s. 285–328.
- NEVIZÁNSKY, G. – HUNKA, J. 2007: Talianske mince zo staromaďarského jazdeckého pohrebiska v Leviciach-Géni. *Slov. Num.* 18, s. 245–251.
- NEVIZÁNSKY, G. – OŽĎÁNI, O. 1999: Hrob s nepredierkovanou západoeurópskou mincou z 10. stor. v Komjaticiach. *AVANS v roku 1997*, s. 121–123.
- REJHOLCOVÁ, M. – KOLNÍKOVÁ, E. 1985: Príspevok nálezov mincí z Čakajoviec k problematike západofranského mincovníctva. *Num. Listy* 11/5-6, s. 129–136.
- ROBERTS, J. N. 1996: *The Silver Coins of Medieval France (476-1610 AD).* New York.
- SEJBAL, J. 1986: Základy stredovekého mincovníctví v období Velké Moravy. *Slov. Num.* 10, s. 65–73.
- SEJBAL, J. 1997: *Základy peněžního vývoje.* Brno.
- TOČÍK, A. 1968: *Altmagyarische Gräberfelder in der Südwestslowakei.* Bratislava.

KAROLINGISCHE MÜNZEN AUS DER SLOWAKEI UND IHRE BEDEUTUNG

JÁN HUNKA

Während der letzten 50 Jahre werden in der Slowakei mehr als 40 westeuropäische Münzen aus dem 9. – 10. Jahrhundert entdeckt. Deren Übersicht liefert Tab. 1. Nur acht von ihnen können als karolingisch bezeichnet werden: a) ein Denar und ein Obolus des Odo aus den Jahren 887 – 898 aus Malé Kosihy, geprägt in der Münzstätte von Toulouse; b) ein Halb- oder Vierteldenar mehrerer Herrscher aus den Jahren 898 – 929, gefunden in Nitra-Martinský vrch; c) ein Straßburger Denar Karls III. des Einfältigen aus Sered; d) ein Denar Ludwigs des Blinden aus den Jahren 901 – 905 aus Levice-Géňa; e) ein Denar und zwei Obolusse des Rudolph von Burgund aus den Jahren 923 – 936, gefunden in Čaka-jovce und Komjatice. Undurchbohrt sind die Münzen aus Komjatice, Malé Kosihy und Nitra-Martinský vrch.

Beurteilen wir die karolingischen Münzen aus der Slowakei, sieht es so aus, dass alle mit Aktivitäten der altmagyarischen Truppen und deren Häuptlinge in Zusammenhang gebracht werden sollten, u.z. sowohl die durchbohrten Exemplare als auch diejenigen ohne Löcher. Im Fall der Münze aus Nitra führt E. Kolníková folgende drei Interpretationen an: a) es handelt sich um eine karolingische Münze aus der Wende zwischen dem 9. und 10. Jahrhundert, die ins Grab einer geistlichen Person eingelegt wurde. Das Grab befand sich in einer großmährischen Kirche; b) diese karolingische Münze gelangte ins Grab eines Mitglieds des altmagyarischen Ethnikums, nachdem diese Nomaden das Gebiet der heutigen Südwestslowakei einnahmen; c) die Münze ist von post-karolingischer Herkunft, eine Prägung der burgundischen Herzöge aus der Zeit um 1100. Sie wurde in ein Grab in der Apsis einer romanischen Kirche eingelegt.

Der Autor des Beitrags behauptet, dass man die Theorie J. Sejbals von einem direkten ökonomischen Einfluss der fränkischen Denare und Halbdenare auf die Wirtschaft Großmährens anhand der heutigen Kenntnis über die karolingischen Münzfunde aus der Slowakei nicht unterstützen kann. Es ist nicht ausgeschlossen, dass aufs Gebiet des behandelten Staatsgebildes von Zeit zu Zeit vereinzelt Exemplare von karolingischen Münzen gelangen durften. Sie konnten jedoch nicht dermaßen zahlreich sein, um den Lauf der damaligen Wirtschaft deutlicher zu beeinflussen. Der Autor nimmt an, dass sämtliche Exemplare solcher Münzen aufs Gebiet der heutigen Slowakei mittels der Altmagyaren gelangt sind.

PhDr. Ján Hunka, CSc., Archeologický ústav SAV, Akademická 2, 949 212 Nitra, jan.hunka@savba.sk